

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

On hyvä, että laissa säädetään velvollisuudesta varautua jo ennalta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin eikä vain niiden aikana.

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

6 § Varautumisvelvollisen vastuu lakiin perustuvien tehtävien mahdollisimman häiriöttömästi hoitamisesta kaikissa olosuhteissa selkeyttää kokonaisvaltaista varautumista ilman, että rajataan miten muuttunut olosuhde nimetään. Varautumisvelvollisten nimeäminen ja heidän velvoitteensa huolehtia myös ostopalveluiden tuottajien varautumisesta on hyvin huomioitu.

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

8 § Varautumisen suunnittelu ja toimeenpano edellyttää henkilöstön perehdyttämistä. Pitkittyneessä tilanteessa henkilöstön lisäresursointi voi olla välttämätöntä. Tällöin kolmannelta sektorilta on saatavissa resursseja. Parhaaseen tulokseen pääsemiseksi on hyvä sitouttaa ja kouluttaa ennalta resursseiksi lupautuneet kolmannen sektorin toimijat, jotka löytyisivät esimerkiksi perustettavasta kokonaisturvallisuusrekisteristä. Valmiusharjoittelussa pitää ottaa mukaan jo kolmas sektori, jolloin luodaan luottamusta osapuolten välille.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

9 § Varautumisen ohjaus ja yhteensovittaminen ministeriötasolla on liian segmentoitua ja kokonaiskoordinaatio jää puutteelliseksi. Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa (2025) kuvatun kokonaisturvallisuuden mallin mukaisesti varautuminen ulottuu kaikille toiminnan tasoille (paikallinen, alueellinen, kansallinen ja kansainvälinen taso) ja sisältää elinkeinoelämän, järjestöjen ja muiden yhteisöjen toiminnan yhteensovittamisen julkisen sektorin toimenpiteiden kanssa. Järjestöjen mahdollistama lisäresursointi näkyy huonosti laissa.

10 § Tilannekuvan ylläpitäminen pitää olla kaksisuuntaista. Näin voidaan antaa myös syötteitä tiettyjen asioiden havainnointiin.

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

41 § ja 42 § annetaan mahdollisuus poikkeamiin kuitenkin niin, että huolehditaan työntekijän työajasta ylitöineen sekä lepoajoista ja lomista. Työvoimavaltaisilla työpaikoilla on varauduttava pitkittyneessä häiriö- ja poikkeustilassa ottamaan mukaan kolmannen sektorin mahdollistama lisäresurssi ja huomioimaan heidän ennalta kouluttamisestaan.

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Nykyiseen lakiin verrattuna on hyvä, että myös sosiaalihuolto on otettu mukaan terveydenhuollon lisäksi.

Tässä tulee myös huomioida lain soveltamisen aikaiset poikkeukset työtehtävässä vaadittuun pätevyystasoon.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

69 § määrätään, että henkilön itse tulee ilmoittaa siirtymisestään sille kunnalle, johon on asettunut oleskelemaan. Tulisiko tässä mainita minimiaika oleskelulle ennen kuin ilmoittamisvelvollisuus vaaditaan, jottei turhaan kuormiteta kuntia.

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

98 § todetaan mahdollisuudesta poiketa kelpoisuusehdoista. Tämä helpottaa esimerkiksi kolmannen sektorin mahdollistaman henkilöresurssin hyödyntämisen. On kuitenkin huomioitava, ettei lisäresurssin tarve välttämättä pääty saman aikaisesti palatessa normaalioloihin vaan siinä tulee olla siirtymäaika. On myös mahdollistettava kolmannelta sektorilta tulevien pikakoulutus ammattihenkilöstön tueksi. Koulutusta voidaan toteuttaa jo normaalioloissa ja koulutettu vapaaehtoinen tekee määräaikaisen sitoumuksen mahdollisiin työtehtäviin ja sitoumus tallennetaan kokonaisturvallisuusrekisteriin.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

105 § huoneiston omistajan ilmoittamisvelvollisuus ylimääräisistä huoneista, joissa on oma sisäänkäynti on liian rajaava ehto. Tällöin tarjonta ja kysyntä eivät todennäköisesti kohtaa ja muita vartenotettavia vaihtoehtoja jää huomioimatta. Myös velvoitteen noudattamisen valvonta on haastavaa.

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Lain uudistaminen saatujen kokemusten (panepidemia) perusteella on hyvä asia. Laajamittaisessa häiriö- tai poikkeusoloissa tapahtuva eri ministeriöiden välinen koordinaatio on valtioneuvoston kanslialla. Toivottavaa on, että koordinaatiolla olisi erillinen viranomainen, joka jo normaalioloissa voi valmistautua erilaisiin ja eriasteisiin häiriö- ja poikkeusoloihin.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Lain valmistelussa näkyy valitettavan vähäisenä huomioinnilla kolmannen sektorin / järjestökentän mahdollistama henkilöresursointi eri tehtäviin. Järjestökentässä on paljon halukkuutta kouluttautua ennalta ja toimia tarvittaessa sekä myös osaamista toimia yhteiskunnan hyväksi häiriö- ja poikkeusoloissa. Viranomaisten pitää ennalta kartoittaa työtehtäviä, joihin yhteistyössä järjestöjen kanssa voidaan kouluttaa henkilöitä. Tällöin tilanteessa, jossa muutenkin on resurssit vähissä, saadaan jo perehtyneitä henkilöitä tukemaan viranomaisten tehtäviä. Halukkaat voivat sitoutua ja heidät kirjataan kokonaisturvallisuusrekisteriin.

Naisten Valmiusliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto valmiuslaista.

Naisten Valmiusliitto ry (NVL) kehittää naisten varautumis- ja turvallisuustaitoja sekä lisää naisten mahdollisuuksia toimia häiriö- ja poikkeusoloissa yhteiskunnan hyväksi. Turvallisuusasenne ja henkinen kriisinkestävyys ovat avainasemassa, kun rakennamme vahvempaa ja turvallisempaa Suomea. Naisten Valmiusliitto ry koostuu kymmenestä jäsenjärjestöstä, jotka ovat Finlands Svenska Marthaförbund rf, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry, Maanpuolustuskiltojen liitto ry, Maanpuolustusnaisten Liitto ry, Marttaliitto ry, Pelastakaa Lapset ry, Reserviläisliitto ry, Sotilaskotiliitto ry, Suomen Lottaperinneliitto ry ja Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö.

Lindell Pia
Naisten Valmiusliitto ry